

České právo a informační technologie 2011

Václav Stupka

Ve dnech 15. – 19. září 2011 proběhl již třetí ročník české konference věnované právu informačních a komunikačních technologií a právní informatice pod názvem České právo a informační technologie 2011, kterou ve spolupráci s partnery pořádá Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Místem konání byl Sport-V-Hotel v malebných Hrotovicích na Třebíčsku.

Pavel Koukal, Jiří Čermák, Vít Richter, Ivo Telec, Matěj Myška (zleva)

Přínosem a předností této konference je zejména její multidisciplinarita zajištěná účastí nejen akademiků zvučných jmen, ale také lidí se zkušenostmi z praxe a dalších odborníků z různých oborů, kteří poskytli neprávní pohled na danou problematiku. Konference si i letos stanovila za cíl vyvolat dialog mezi zástupci právníků i neprávnických profesí za účelem předávání praktických i teoretických poznatků.

Hned první den konference nabídl účastníkům k diskusi vysoce aktuální témata z oboru práva IT.

Plenární panelové diskuse na téma Elektronický spis a datové schránky se účastnil František Korbel, Tomáš Lichovník, Pavel Mates a Vladimír Smejkal. Nosným tématem diskuse byla vysoce aktuální otázka zavádění prvku elektronického spisu do české justice a související právní a praktická úskalí.

Po krátké přestávce si účastník mohl vybrat z nabídky dvou odborných sekcí.

Ta první, která se věnovala oblasti kybernetické bezpečnosti, nabídla různé pohledy na probíranou problematiku. Účastník se mimo jiné mohl dozvědět, co se považuje za kritickou infrastrukturu informačních a komunikačních technologií a proč je důležitá její kybernetická bezpečnost, jaké jsou zkušenosti

z provozu Národního CSIRT týmu České republiky, či jaké jsou společenské a právní souvislosti vzniku velkých bezdrátových senzorových sítí.

Druhá sekce s názvem Právní předpisy a literatura online v první řadě poskytla prostor zástupcům tvůrců právních informačních systémů ASPI, Codexis, Beck-online a Fulsoft k prezentaci jejich produktů. Dále se účastník dozvěděl, jaké právní informace může dohledat na webu Poslanecké sněmovny ČR, či jaké jsou novinky v oblasti právních informačních systémů v mobilních zařízeních.¹

První položkou na programu druhého dne konference byla stejně jako

Mimo formální aktivity konference účastníkům nabídla také možnost seznámení a neformálních diskusí na rozličná témata při večerních společenských aktivitách. Jednoznačně tak lze shrnout, že letošní konference byla úspěšná a dosáhla svého cíle. Účastníci se jí odborníci z mnoha oborů, kteří diskutovali velice aktuální témata práva informačních a komunikačních technologií. Plenární diskuse i odborné sekce tak nabízely účastníkovi možnost seznámit se s různými pohledy na probíraná témata, jejich posouzení a vytvoření a formování vlastního názoru. Konferenci proto lze považovat za akci, která představuje značný přínos pro všechny zúčastněné.

Cyberspace 2011: Facebook, data retention a elektronické finance

Libor Kyncl

Dne 25. a 26. listopadu 2011 se na Právnické fakultě Masarykovy univerzity konal devátý ročník mezinárodní konference Cyberspace 2011. Konference Cyberspace tradičně, jako každý podzim,¹ přivedla k jednacímu stolu akademiky a praktiky z mnoha různých oborů. Každý z právníků, sociologů, psychologů, odborníků na oblasti počítačové bezpečnosti a ochrany dat, se z pohledu svého vlastního oboru zabývá kyberprostorem a elektronizací různých oblastí společenského života. Multioborové pojetí konference přináší jednotlivým výzkumným týmům synergický efekt, neboť si mohou na formální i neformální bázi vyměnit cenné zkušenosti z jednotlivých výzkumů. Oproti minulému ročníku na konferenci přibýly nové mimořádné sekce Facebook a Data Retention. Stejně jako minulý rok součástí konference byly nové sekce eFinance a Legal Informatics.

Matěj Myška při v reakci na úvodní přednášku Mladena Vukmira „*Semantic Changes in Art and Copyright Terminology in Digital Environment and Change of the Role of Law in Digital Societies*“, konstatoval, že systémy DRM se v dnešní době jeví jako nepoužitelné. Systémy DRM, Digital Rights Management slouží ke správě a k ochraně digitálního obsahu proti neautorizovanému použití, např. kopírování. Jedná se o metodu, kterou může autor nebo

první den plenární diskuse, tentokrát na téma rekodifikace autorského práva. Členy panelu byli Jiří Čermák, Pavel Koukal, Vít Richter a Ivo Telec. V diskusi se panelisté zaměřili zejména na problematické otázky aktuální úpravy autorského práva a na možnosti jeho aktualizace. Konkrétně se diskuze zaměřila mj. na otázky tzv. osířelých děl, kolektivní správy a veřejných licencí.

Druhý den byly na výběr celkem tři odborné sekce se zajímavými tématy. První z nich byla zaměřena na aktuální otázky elektronických financí. Mezi probíraná témata patřily například otázky regulace subjektů podle legislativy platebního styku nebo právní úprava a praxe elektronizace daňové správy na Slovensku. Druhá sekce se věnovala mimořádně aktuální otázce data retention, zejména se pak mluvčí zaměřili na způsob úpravy této oblasti v českém a americkém právu a také na úrovni Evropské unie. V třetí sekci se diskutovalo o možnostech online vyhledávání judikatury zejména na webových stránkách Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a v databázi rozhodnutí Ústavního soudu.

¹ Příspěvky některých diskutujících jsou publikovány v sekci Novinky a Diskuze tohoto čísla Revue.

¹ O Cyberspace 2010 lze nalézt více info na Kyncl, L. Sexting, eGovernment a závislost na počítačových hrách aneb rozmanitost na konferenci Cyberspace 2010. Revue pro právo a technologie. 2010, r. 1, č. 2, s. 4 – 5.

vydavatel hudby a jiného digitálního obsahu jednoduše použít u svých autorských výtvorů publikovaných online (např. na svůj soubor s hudbou nebo na svůj text publikovaný ve formátu PDF). Dle Myšky mnoho osob tuto ochranu odstraňuje. Odstraňování DRM je protiprávním zásahem, osoby, které jej provedly, mohou být žalovány v občanském soudním řízení, při odstraňování DRM velkého rozsahu může tato aktivita být trestným činem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, fakticky se však tato trestná činnost poměrně obtížně vyhledává. Jak Matěj Myška shrnul, autoři by měli zvážit, zda pro ně není efektivnější místo technologií DRM využít veřejných licencí k základnímu poskytovanému obsahu a nabízet za úplaty pouze nadstandardní obsah. (Ústav práva a technologií bude realizovat v letech 2012 – 2014 grantový výzkum veřejných licencí, od něhož lze očekávat konkrétní doporučení pro jejich praktické využití v českém právním prostředí a jehož dílčí výstupy budou zveřejněny v některém z dalších čísel Revue pro právo a technologie.)

Sekce The Phenomenon of Facebook a Data Retention reagovaly na dva významné společensko-právní fenomény poslední doby. Facebook je nejvýznamnější sociální síť rozšířená ve

řešit zaměstnavatelé účastníků sociálních sítí. Facebook ovlivňuje jednotlivé své uživatele i psychologicky, protože mu přizpůsobují své sociální návyky v pracovním i osobním životě a nechávají se jím ovlivňovat. Mnohdy o tomto ovlivňování sami nevědí, na což dlouhodobě upozorňuje například Evropská komise.²

Přednášející v sekci Data Retention se věnovali široce diskutované oblasti, uchovávání lokalizačních a provozních údajů poskytovateli služeb elektronických komunikací, zejména mobilními operátory. Státy mají povinnost uložit poskytovatelům služeb elektronických komunikací působícím na jejich území povinnost tyto údaje uchovávat na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. 3. 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES.

Zároveň jsou státy povinny chránit základní práva a oprávněné zájmy svých občanů, což bylo do jisté míry v rozporu s dosavadní úpravou této oblasti. V České republice tato oblast začala být významná po nálezů Ústavního soudu č. Pl. ÚS 24/10 (byl publikován ve Sbírce zákonů jako náleží č. 94/2011 Sb.), který

provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání, ve znění pozdějších předpisů. Zmíněný náleží byl zahrnut do anotací judikatury v Revue pro právo a technologie č. 3.³ Zrušení zmíněných ustanovení a jejich prováděcí vyhlášky ovlivnilo probíhající vyšetřování trestných činů, činnost mobilních operátorů i činnost tajných služeb. Obdobně jako český Ústavní soud se k data retention vyjadřovaly i další ústavní a vrcholné soudy států Evropské unie. Sekce poskytla zajímavý pohled na uchovávání těchto údajů i v dalších Evropských státech, mezi jinými v Rakousku, Maďarsku, Polsku a Velké Británii. Jedním z doporučení vyplývajících z diskuze byla nutnost stanovení dalších zákonných garancí směrem k ochraně práv občanů a potřeba přesnějšího vymezení subjektů, které mají právo lokalizační a provozní údaje získávat.

Sekce eFinance, kterou moderoval Libor Kyncl, byla tentokrát zaměřena obecněji na finanční služby včetně služeb týkajících se bankovníctví, cenných papírů a na elektronizaci finanční správy. Eva Šulcová se na konferenci zabývala rozšířením kontaktních míst veřejné správy (CzechPOINT) o banky, kterým byla Ministerstvem vnitra udělena autorizace k výkonu působnosti kontaktního místa veřejné správy, což může přinést do budoucna bankám možnost nabídnout klientům větší komfort při řešení záležitostí vyžadujících výpisy z různých veřejnoprávních rejstříků. Provozování místa CzechPOINT v bance vyžaduje od této banky zajištění mnoha různých věcných, personálních, technických, bezpečnostních a organizačních podmínek pro provozování služeb kontaktního místa a udělení autorizace k výkonu působnosti kontaktního místa veřejné správy Ministerstvem vnitra ČR. Účinnost této novely byla netradičně stanovena na 29. listopadu 2011.

Moderátor sekce eFinance Libor Kyncl a někteří přednášející z této sekce (zejména Otakar Schlossberger z Vysoké školy finanční a správní, o.p.s.) se dohodli, že v květnu 2012 uspořádají symposium o nástrojích proti praní špinavých peněz Poznej svého klienta, Know Your Client (KYC). Více informací se dozvíte zhruba od 15. února 2012 na webu symposia <http://kyc.law.muni.cz>.

Konference Cyberspace je v celoevropském kontextu cenná svým zaměřením na multidisciplinární pojetí kyber-

Mladen Vukmir

většině států světa. Poskytuje uživatěm mnoho způsobů tvorby virtuálního okruhu přátel, vlastního uživatelského obsahu a další uživatelsky zajímavé funkce. Uživatelé, kteří dobrovolně souhlasili při registraci na Facebook s mnoha omezujícími podmínkami, tento obsah vystavují a dávají k dispozici svým přátelům (friends). Jedním z cílů této sekce na konferenci bylo upozornit na rizika související se ztrátou části soukromí při výraznější účasti v této sociální síti. Následkem dlouhodobé aktivity na sociálních sítích může být časté neefektivní využití pracovního času, které musí

zrušit § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu

² Evropská komise. Communication from the Commission to the European Parliament the Council, the Economic and Social Committee and the committee of the Regions, COM(2010) 609 final - A comprehensive approach on personal data protection in the European Union. Změněno 4. listopadu 2010 [citováno 5. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0006/com_2010_609_en.pdf>.

³ Srov. Šavelka, J., Myška, M. Přehled aktuální judikatury. Revue pro právo a technologie. 2011, r. 2, č. 3, s. 19.

prostoru, elektronizace společnosti a také pozitivním duchem odborného setkávání. Příspěvky z konference jsou (po akceptaci v recenzním řízení) publikovány v časopise Masaryk University Journal of Law and Technology.

V energetice existuje přísný dohled, ale chybí ochrana spotřebitele

Libor Kyncl

„Přirozené monopoly musejí být cenově regulovány, ale tato regulace sama o sobě nemůže nikdy nahradit ochranu spotřebitele v energetice,“ uvedl Antonín Panák z Energetického regulačního úřadu na sympoziu Právo a energetická bezpečnost pořádaném v rámci projektu OPVK Právo a technologie. Toto symposium 4. listopadu 2011 společně organizovaly Česká společnost pro evropské a srovnávací právo, Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity a Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.

Energetika jako infrastrukturní základ státu je podle počtu účastníků, množství dotazů z publika i podle zájmu jednotlivých diskutujících stěžejní oblastí zájmu. Předmět Energetické právo, který byl na Právnické fakultě Masarykovy univerzity pilotně vyučován v semestru jaro 2011, studenti uvítali jako atraktivní novinku.

Symposium, které muselo být díky neočekávanému zájmu přesunuto do auly Právnické fakulty, bylo členěno na dva diskusní panely. Dopolední diskusní panel Energetické zdroje (uhlí, plyn, ropa, jádro, obnovitelné zdroje) moderoval Filip Černocho (Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity) a účastnili se jej Filip Dienstbier (Univerzita Palackého v Olomouci a Legislativní rada vlády), Pavel Kotásek (MND a.s.), Daniel Křetínský (ENERGETICKÝ A PRŮMYSLOVÝ HOLDING a.s.), Martin Nedělka (AK Schönherr) a Radek Škoda (České vysoké učení technické v Praze). Členové prvního panelu, který byl v gesci Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity, se na energetiku, jednotlivé energetické zdroje, jejich specifika a způsoby užití ve společnosti dávali zejména z pohledu technického a ekonomicko-politického. Z právní úpravy byly diskutovány zejména nedávné změny energetických koncepcí států Evropské unie, které vedly k tzv. unbundlingu vysvětlenému níže, a k liberalizaci trhů s elektrinou a dalšími komoditami. Panelisté diskutovali energetický mix České republiky

i ostatních evropských států (energetickým mixem se rozumí souhrn všech druhů energie, které lidská společnost při svém fungování využívá). Energetický mix tvoří důležitou část koncepce dalšího rozvoje moderních demokratických států, proto je odpovědností státu formulovat koncepci získávání zdrojů na desítky let dopředu.

Panelisté shodně konstatovali, že stát nemůže u výroby elektrické energie jednostranně podporovat solární obnovitelné zdroje energie, neboť se jedná o zdroje dodávající energii pouze v některých obdobích (např. když svítí slunce), a je nutné je doplňovat dalšími záložními zdroji energie (pro období, kdy slunce nesvítí, např. tepelné elektrárny). Kolísání dodávaného množství elektrické energie lze kompenzovat skladováním energie nebo záložními zdroji energie. Skladování energie lze v současnosti uskutečnit pouze pomocí přečerpávacích vodních elektráren, které jsou z technologického principu do jisté míry ztrátové (Dlouhé Stráně). V České republice bohužel není dostatek prostoru pro stavbu nových přečerpávacích elektráren, proto se využívá tepelných

nosu, distribuce a prodeje energií spotřebitelům i nespotebitelským subjektům. Jednotlivé části energetického trhu se od sebe výrazně odlišují, přenos a distribuce jsou sektory monopolními již ze samotného principu elektrického, plynového, tepelného i jiného vedení.

Přenosem se rozumí přenášení energií všech typů na dálku, uvnitř států i mezi státy, od výrobců nebo těžařů ropy k distributorům příslušné komodity (elektriny, plynu, ropy, tepla). Distribuce přebírá energii od přenosové soustavy a vede ji až ke konkrétním odběratelům. Oba typy subjektů mají velmi přísná pravidla pro stanovování cen i pro náklady na svoje fungování. Přenos i distribuce poskytují odběratelům služby technologicky potřebné pro realizaci dodávky elektriny. Podle principu unbundlingu (tedy právního oddělení subjektů provádějících přenos, distribuci nebo dodávku elektriny) přenosová soustava ani distributori neprodávají elektrinu ani další složky energetického mixu. Nákupu energetických komodit a jejich prodeji koncovým odběratelům nebo zprostředkovatelům se na liberalizovaném trhu věnují pouze

Panelisté II. diskusního panelu Přenos, distribuce a prodej energií

elektráren, které mají poměrně rychlý náběh produkce energie. Obdobný problém se vyskytuje i v celoevropském měřítku u větrných elektráren, které navíc představují v období produkční špičky riziko pro stabilitu přenosové sítě státu produkce i okolních států.

Odpolednímu diskusnímu panelu Přenos, distribuce a prodej energií (elektrina, plyn, ropa) předsedal Radim Polčák (Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity). Panelové diskuze se zúčastnili Marie Břežchová (Pražská energetika, a. s.), Martin Nedělka (AK Schönherr), Robert Neruda (Havel, Holásek & Partners s.r.o.) a Antonín Panák (Energetický regulační úřad). Druhý panel v gesci Ústavu práva a technologií byl zaměřen na právní úpravu pře-

obchodníci (dodavatelé energetických komodit), kteří jsou často mateřskými společnostmi distributorů.

Na sympoziu se podrobně diskutovalo, zda je z hlediska zájmů státu lepší, když stát vlastní subjekty působící v energetice nebo když jsou tyto subjekty ve vlastnictví soukromých vlastníků a stát pouze disponuje efektivními nástroji, jak ovlivňovat provoz a rozvoj energetické infrastruktury tohoto subjektu. V České republice stát vlastní například společnost ČEPS, a.s. provozující přenosovou soustavu elektrické energie, zatímco přepravní soustava plynová je již v soukromém vlastnictví. Marie Břežchová na sympoziu upozornila, že v Kanadě a v USA stát zdařile reguluje celou oblast energetiky a zároveň mnohá energetická zaří-